

HE AHA NGĀ WHAKAARO O AOTEAROA WHĀNUI MŌ TE REO MĀORI?

E ai ki tētahi uiuitanga i whakahaeretia e ētahi akonga o te Wāhanga Tauhokohoko o te Whare Wānanga o Manawatū, ko te whakaaro o 67 ōrau (paihēneti) o ngā tāngata o Aotearoa nei kia whaiwāhi te reo Māori ki te ao hou.

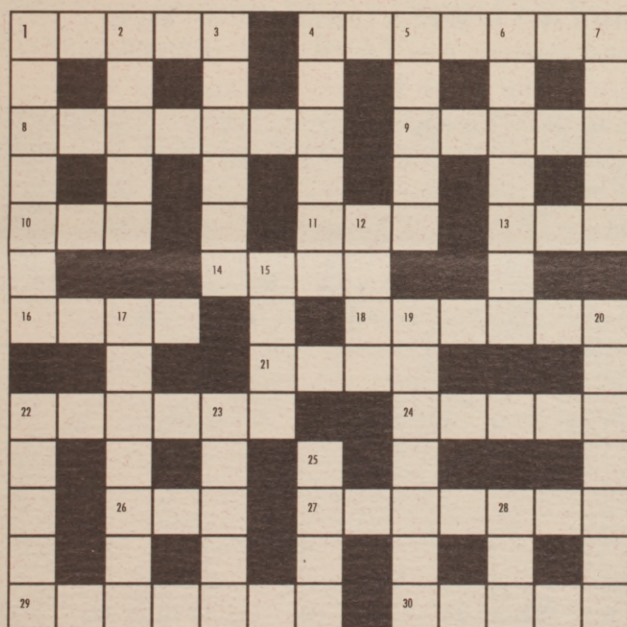
He mea whakahaere i runga i te tono a te Taura Whiri me te Wāhanga Māori o te Whare Wānanga o Manawatū, ā, e 225 ngā tāngata i oti i ā rātou te rārangi patapatai te whakahoki mai. E rite ana ngā āhuatanga o ēnei tāngata ki ō te katoa o ngā tāngata o te motu mō te taha ki tō rātou iwi, ā, tāne rānei, wahine rānei, engari e paku nui ake ana i tō te katoa te nui o ngā tāngata o Te Waipounamu me te hunga neke atu te pakeke i te 35 ngā tau. Ko te āhua 6.5 ōrau nei te hē o ēnei tatauranga.

Ko te tino kaupapa o te uiuitanga e pā ana ki ngā whakaaro whānui o te tangata ki te reo Māori, tae atu ki te whakamahi i te reo i roto i ngā kura, i ngā tari kāwanatanga, i te pāpāho (i te nūpepa, i te reo irirangi, i te pouaka whakaata) me ngā pānui tohutohu. Inā whānui te titiro, pai ake te aro mai o te Māori i Tauīwi, pai ake tō te wahine i tō te tāne, ā, pai ake tō te mātātahi i tō te mātāpuputu.

E ai ki tā te Ahorangi o te Taura Whiri, ki tā Tīmoti Kāretu: "Ahakoa te whakatenetene o ētahi ki te nui haere o te whaiwāhi o te reo Māori ki ngā mahi a te motu whānui – ko te 27 noa iho ōrau o ngā tāngata e whakaae ana me whaiwāhi te reo ki te ao hou, e whakaaro hoki ana me whakanui ake tōna wāhi ā te wā – ahakoa tērā, e koa ana te Taura Whiri kua ū te whakaaro o te rangatahi Māori, Pākehā hoki kia ora tonu te reo – ko te 37 ōrau o ngā tāngata ko ō rātou pakeke kei waenga i te 18 tau me te 35 tau ka whakamātau rātou kia mātua ora te reo Māori, ā, i pai tonu ake ngā whakahoki a ngā Māori i ā ngā Pākehā."

Ko te kōrero whakamutunga a te Ahorangi: "Nā ngā hua o tēnei uiuitanga i mōhio ai mātou kāore i hapa tā mātou i whakaaro noa atu ai, ā, me whakamahi e mātou te aro nui mai o te itinga o ngā tāngata ki te reo Māori, me te whakamauru i ō te nuinga āwangawanga ko tā te reo Māori he whakatuma i te reo Pākehā o Aotearoa nei. Ko tō mātou hiahia kia kaha ake te reo Māori, engari kia kaua ko te reo Pākehā hei papa mō taua kahanga ake."

KO TE PANGAKUPU

WHAKAPAE

1. "He _____ tino nui, haere mai!"
4. kāre i te māmā
8. turituri
9. muri tata i te rā whiti
10. pewa o te pāua
11. te 15. me te kotahi
13. kai wai
14. aukati
16. atawhai
18. e mau ai te tuna, me _____
21. tunua
22. kunekune
24. pakaru te toto
26. "Whakarongo ki te _____ Māori e karanga nei!"
27. autaia
29. kāinga o Tūhoe
30. kahu o te ika

WHAKARARO

1. waiwaiā
2. momo kōhatu
3. tautāwhi
4. ākuanei
5. i te pō o mua
6. tākina
7. hāneanea
12. rei o te tangata
15. e hia ngā matimati o te ringa?
17. taumauri
19. i tēnei wā tonu
20. i te rā o mua
22. pango
23. momi
25. ahu
28. hukapapa

Kei te whārangi 4 te urupare mō tēnei pangakupu.

Kite ai ētahi tāngata i te ao o nāiane, ka ui, "He aha ai?" Whakarehu ai au ki tētahi ao kē noa atu, ka ui, "He aha i kore ai?"
- John F. Kennedy